

SUOMI TOISENA KIELENÄ -OPETTAJAT

Suomi toisena kielenä -opettajat on yhdistys, joka perustettiin 18.5.1994 edistämään jäsentensä toimintaa suomi toisena kielenä -opetuksen hyväksi ja toimimaan heidän työskentelyolosuhteidensa parantamiseksi. Sen tarkoitus on järjestää kokouksia, esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia sekä tehdä aloitteita suomi toisena kielenä -opetuksen edellytysten parantamiseksi ja havaittujen epäkohtien korjaamiseksi. Yhdistyksen tavoitteisiin kuuluu myös harjoittaa tarkoituksperiensä mukaista koulutus- ja julkaisutoimintaa sekä pitää yllä yhteyksiä kotimaassa ja ulkomaille.

Yhdistys ryhtyi alusta alkaen ottamaan yhteyttä opetushallinnon viranomaisiin käymällä tapaamassa heitä ja lähettämällä sekä henkilökohtaisia että kiertokirjeitä. Kannanottoa vaativia kiireellisiä asioita olivat oppiaineen virallistaminen opetuksen kaikilla tasoilla, riittävän tukiopetuksen antaminen sitä tarvitseville, oppilaiden oikeus siirtyä äidinkielen opetuksesta suomi toisena kielenä -opetukseen heidän niin halutessaan, opetussuunnitelmien saaminen eri koulumuotoihin ja suomi toisena kielenä -kokeen saaminen ylioppilaskirjoitukseen. Alan professuurin perustamista ajettiin yhdessä Ulkomaanlehtoriyhdistyksen kanssa. Vuoden -94 lopulla saatiinkin määrälläinen professuuri.

Yhdistys on myös pyrkinyt vaikuttamaan siihen, kuka voi ja saa opettaa toista kieltä. ÄOL:n kanssa on tehty julkilausuma, jossa todetaan, että toisen kielen opettaminen vaatii toisenlaista pedagogiikkaa kuin äidinkielen tai vieraan kielen opettaminen. Siksi toisen kielen opettajan pitäisi hankkia

metodisia valmiuksia esimerkiksi täydennyskoulutuslaitosten järjestämällä kursseilla. Parhaiten suomea toisena kielenä opettamaan sopii sellainen henkilö, jolla on korkea arvosana suomen kielessä (ja mahdollisesti kirjallisuudessa) ja metodiset valmiudet aineen opettamiseen.

Suomi toisena kielenä on monille outo käsite, ja sitä on jouduttu useaan otteeseen selittämään. Se haluttiin kuitenkin yhdistyksen nimeen ja oppiaineen ja ylioppilaskokeen nimeksi selventämään toisen kielen erilaisuutta äidinkieleen tai vieraaseen kieleen verrattuna. Oppiaineen virallisessa nimessä vallitsee vielä käsitesekaannus. Opetushallituksessa valmistellaan opetussuunnitelmaa oppiaineeseen *suomi toisena kielenä*, mutta laissa puhutaan kuitenkin *suomi toisena kotimaisena kielenä* -oppiaineesta. Yhdistys lähetti ÄOL:n kanssa viime keväänä vetoituksen professori Fred Karlssonille, että hän arvovallallaan vaikuttaisi maahanmuuttajien ylioppilastutkinnon suomen kielen kokeen nimeen. Keväällä 1996 ylioppilaskokeen nimenä onkin suomi toisena kielenä. Nyt on siis ensimmäistä kertaa mahdollista kirjoittaa toisen kielen koe äidinkielen kokeen sijasta.

9.12.1994 saatiin peruskoulu-, lukio- ja aikuislukioasetus, jonka mukaan mm. »vieraskieliselle oppilaalle, jolle opetetaan äidinkielenä oppilaan omaa äidinkieltä, opetetaan toisena kotimaisena kielenä suomen kieltä tai ruotsin kieltä». Oliko siis niin, että esim. kunnan haluttomuus tai kyvyttömyys järjestää oppilaan oman äidinkielen opetusta veisi häneltä mahdollisuuden opiskella suomea toisena kielenä? Asiaan saatiin

opetusministeriössä käynnin jälkeen suotuisa ratkaisu tulkitsemalla asetusta niin kuin sen laatija on tarkoittanut: oman äidinkielen opetuksen puuttuminen ei estä ketään niin halutessaan opiskelemasta suomea toisena kielenä.

Aikuinen pakolainen ja turvapaikanhakija saa 400 tunnin laajuisen perusjakson ja lisäksi 200–300 tuntia suomen kielen opetusta. Käytyään läpi koko koulutusputken hän on saanut 600–700 tuntia kielenopetusta. Muut aikuiset maahanmuuttajat joutuvat itse hankkimaan ja maksamaan kieliopintonsa. Valmistavaan opetukseen koulussa oikeuttaa turvapaikanhakijan tai pakolaisen status: opetusta saa yhden vuoden ajan 30 viikkotuntia yläasteella ja 24 viikkotuntia ala-asteella. Ne paluumuuttajien lapset, jotka ovat syntyneet ulkomailla tai oleskelleet siellä niin kauan, että suomen kieli on unohtunut eikä sen käyttöä opiskelun ja ongelmanratkaisun välineenä ole koskaan opitukaan, ovat sen sijaan vaikeassa tilanteessa.

9. helmikuuta 1994 saatiin opetusministeriön päätös maahanmuuttajien täydentävään opetukseen peruskoulussa ja lukiossa myönnettävän valtionavun perusteista. Tukiopetukseen ovat oikeutettuja ne oppilaat, joiden maahanmuutosta on kulunut enintään kolme vuotta. Valtionavustuksen myöntää opetushallitus hakemuksesta vuosittain jälkikäteen. Tämän päätöksen turvin voidaan järjestää opetusta, joka on jo riittävä, jos koulussa on paljon maahanmuuttajaoppilaita. Vaikeuksia tulee, jos oppilaita on vain muutamia ja he ovat kovin erikäisiä ja heidän kielitaitonsa on eritasoisia.

Ammattikoulujen tilanne on ollut ongelmallinen. Toisaalla ammattikouluun on otettu kaikki, kielitaidon puutteista välittämättä, toisaalta taas on kuulunut moitteita koulujen liian vaikeista testeistä, joista on tullut keino karsia maahanmuuttajat pois.

Yhdistys on kannanotossaan toivonut, että ammattikoulut tekisivät itse valintatestinsä ja että valtion varoista taattaisiin tietyn tuntimäärän opettaminen koko maassa ja kaikissa ammattikouluissa.

Yhdistys on järjestänyt tähän mennessä kaikkiaan viisi jäsentensä toiveiden mukaista koulutus- ja keskustelutilaisuutta, joiden yhteydessä on selvitetty uusien asetusten sisältöä ja tukiopetusmäärärahan perusteita sekä esitelty uusia ja valmistumaisillaan olevia opetusmateriaaleja. Esielmän pitäjänä on vierailut myös virolaisia opettajia. Vuosikokouksen yhteydessä 23.3.1996 käsiteltiin ylioppilaskoetta ja sen aiheuttamia reaktioita. Päätettiin perustaa työryhmä seuraamaan ylioppilaskokeen kehittymistä ja sen vaikutuksia. Halutaan muun muassa tietää, miten uuden kokeen arvosana vaikuttaa jatko-opiskelupaikan saamiseen. Onko koe niin vaikea, etteivät siitä voi saada hyvää arvosanaa muut kuin äidinkieleltään suomalaiset?

18.3.1996 osa maahanmuuttajaoppilaita kirjoitti ensimmäisen kerran suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen samaan aikaan kun muut osallistuivat äidinkielen kokeeseen. Opetussuunnitelma tosin viivästyi niin, että sitä ei saatu julkisuuteen ennen ylioppilaskirjoituksia. Mallikoetta ei ollut tehty, eikä tietoa kokeesta muutenkaan saatu riittävästi. Koe oli vaikea. Jos oppilas osallistuu äidinkielen kokeeseen, hän voi ainetta kirjoittaessaan näyttää vahvuutensa ja josain määrin välttää itselleen vaikeita rakenteita. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa kehoitetaan näkemään oppilaan edistyminen oppimisasiana; opetussuunnitelma on varsin väljä eikä anna luokkatoistoin ohjeita siitä, mitä pitäisi opettaa. Vaikka lukion opetussuunnitelmaa ei ole olemassakaan, voisi olettaa, että pitäytymisen oppilaan kehittymisen seuraamiseen ja vahvuuksien hyväksikäyttöön olisi lukiosakin turvallinen tapa valmistautua kokee-

▷

seen. Oppilas joutui kuitenkin sellaisten tehtävien eteen, joissa ei ollut mahdollisuutta käyttää kielitaitonsa vahvuuksia. Kokeessa oli vaikeita rektioita. Tekstien sanasto oli sekä arkikielen että opiskelun välinekielen kannalta hyvin erikoinen: tuskinpa opettajalle tulisi mieleen perehdyttää oppilastaan räjähdysainesanastoon. Ketään näistä kokeista ei auta selittely, että ensi vuonna ollaan jo viisaampia, kun takana on kaksi

koetta: kevään ja syksyn 1996 kokeet. Tämä koe oli siihen osallistuneiden nuorten ainutkertainen mahdollisuus ja siitä saatu arvostana vaikuttaa jatko-opintomahdollisuuksiin. Voi vain toivoa kaikkea hyvää ja paljon onnea urheille pioneereille!■

ANNA KURKELA

Pikkaraiskuja 8, 00750 Helsinki